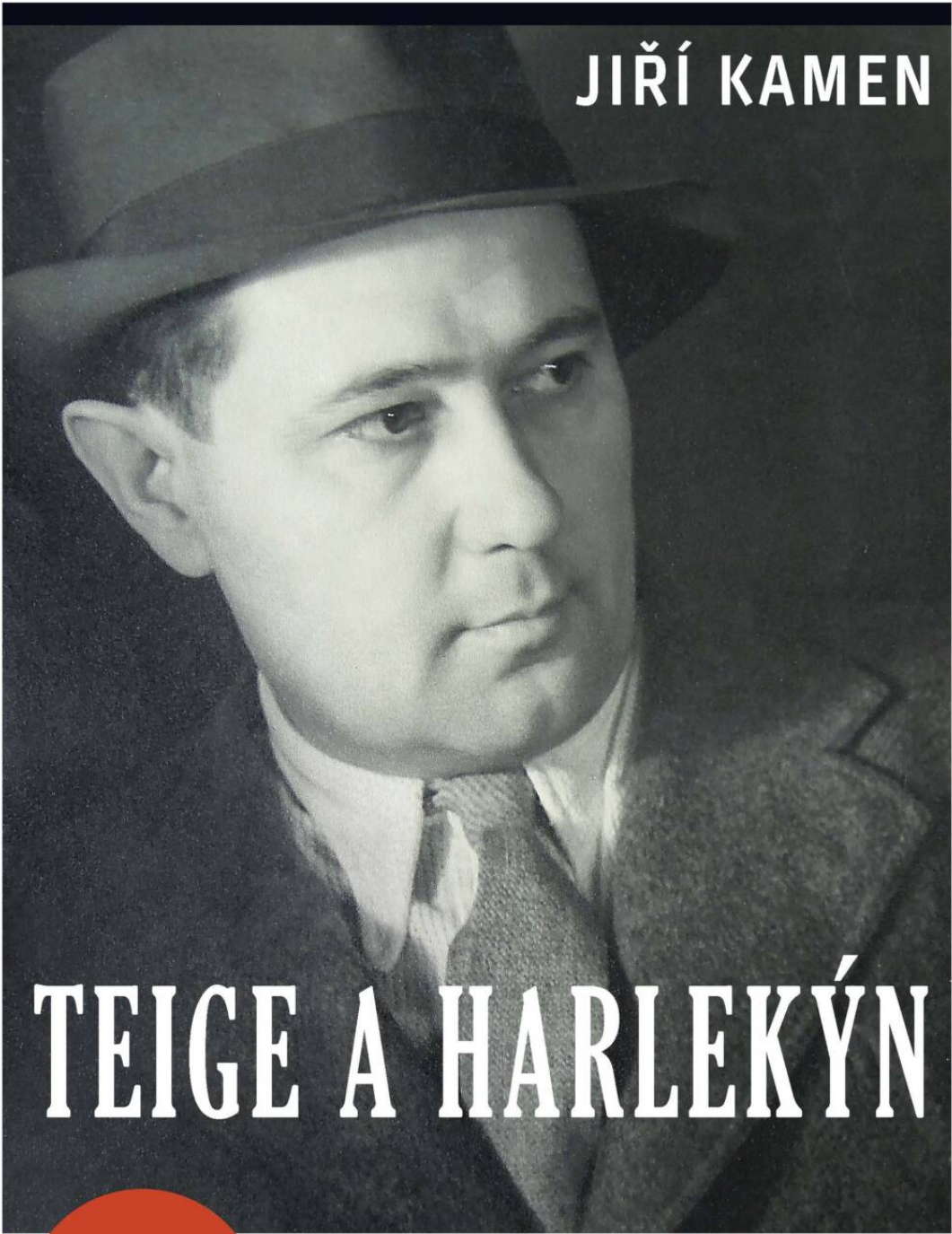

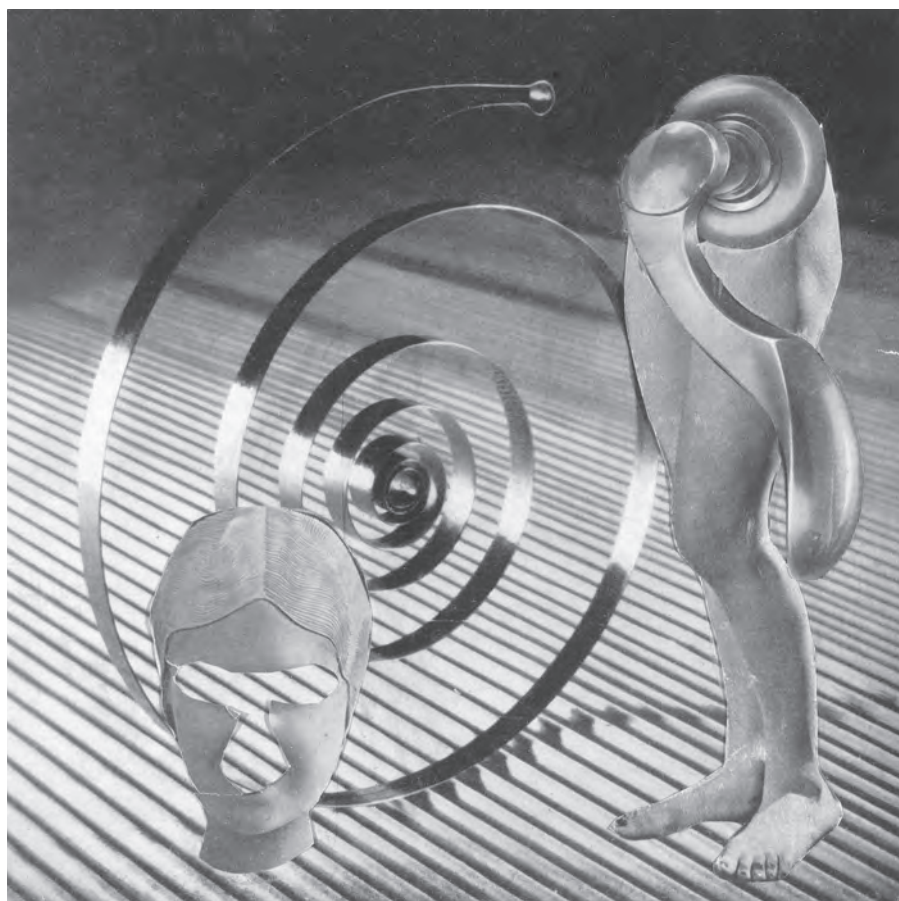
A black and white portrait of a man, Jiří Kamen, wearing a dark suit, a light-colored shirt, a patterned tie, and a dark fedora hat. He is looking slightly to the right with a serious expression. The background is dark and out of focus.

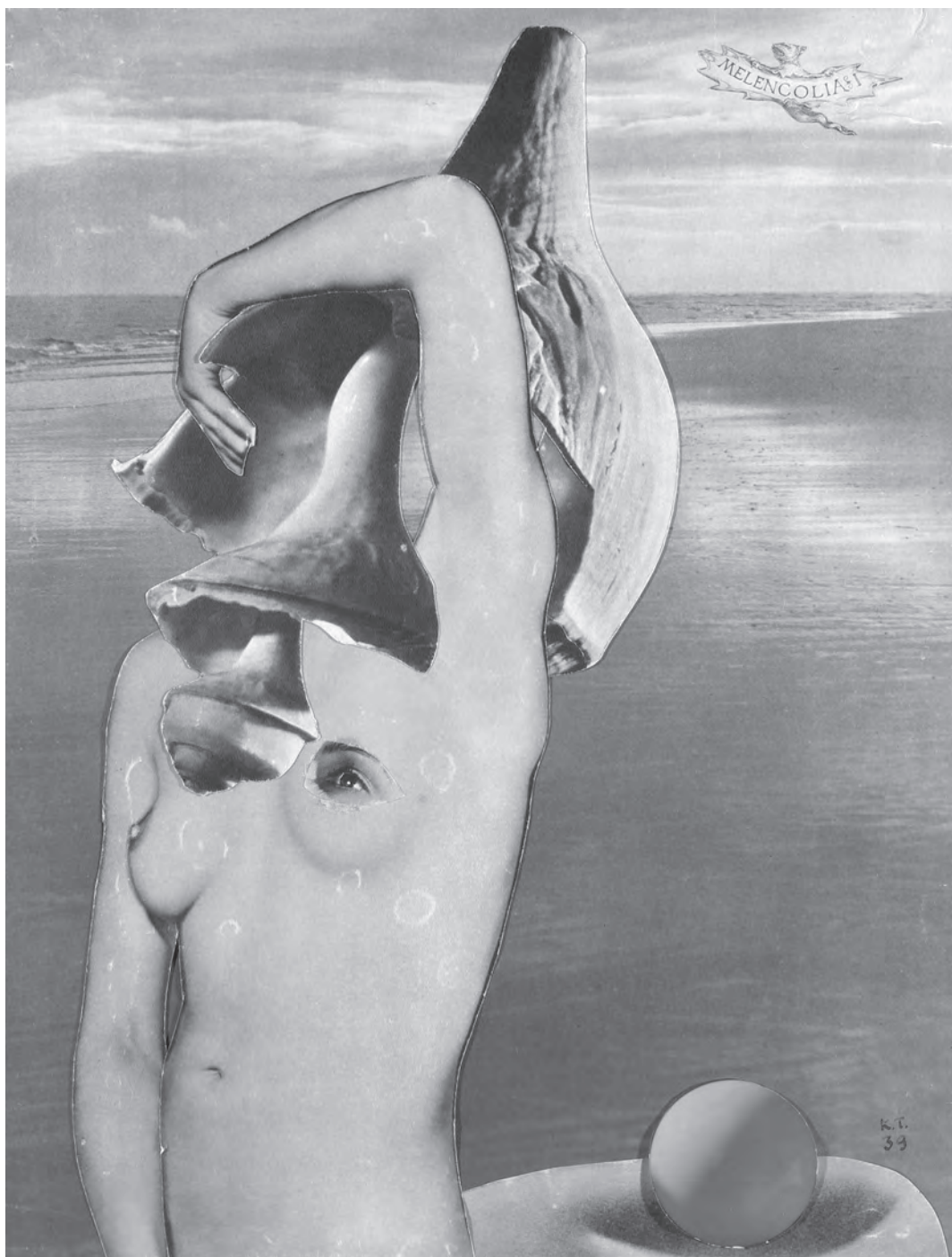
JIŘÍ KAMEN

TEIGE A HARLEKÝN

Příběhy české avantgardy

K.T.
33

JIŘÍ KAMEN

TEIGE A HARLEKÝN

Příběhy české avantgardy

Argo © 2026

Jiří Kamen © 2026

ISBN 978-80-257-5070-4 (váz.)

ISBN 978-80-257-5143-5 (e-kniha)

Vítězslav Nezval, Jaroslav Seifert, Konstantin Biebl,
Fratíšek Halas, Roman Jakobson, Vladimír Majakovskij,
André Breton, Jindřich Štyrský, Toyen, Vladislav Vančura,
Jaromír Krejcar, Jiří Weil, Oskar Kokoschka,
Záviš Kalandra, Emil František Burian, Michal Mareš,
Marie Pospíšilová, Jožka Nevařilová, Eva Ebertová

K osobní charakteristice Teigeho mohl bych uvést horoskop, vypracovaný Velkým Mágem Janem Bartošem, a planetu, kterou mu vytáhl papoušek na trhu v Marseille; obé jsem našel v jeho papírech, nacházejících se v horentním nepořádku. Toto a ostatní materiál vydám, zpracovaný, utříděný a zhodnocený, až později. Prozatím mohu jen ke konci znovu upozornit na složitost celého úkolu, jehož jsem se podjal zpracováním tématu „Teige o sobě“, jenž při nespolehlivosti pramenů stává se tak obtížným, že Teige o sobě vůbec za takovou námahu nestojí.

Karel Teige: O sobě. Rozpravy Aventina, 1926–1927

Teige definuje poetismus téměř shodně jako Bachtin karneval – není mu estetikou, uměním, ale především „modem vivendi“...

Květoslav Chvatík: Teige a báseň

Károvaná draperie ve Štyrského obraze odkazovala k bohaté ikonografii harlekýna, chápaného jako alter ego umělce. Od začátku třicátých let se Štyrský často v narážkách vracel k tomuto motivu, tolik oblíbenému v dobách Devětsilu... Na konci Apollinairovy básně „Soumrak“, inspirované Picassovým obrazem „Kejklíři“... se harlekýn stává zároveň bohem Hermem, průvodcem duší do podsvětí, který také zná alchymistická tajemství a spojuje nadpřirozeno s přirozeným.

Lenka Bydžovská a Karel Srp: Jindřich Štyrský

Hazardovat / opojnost hry / inscenovat / jen v skrytu němohry / Nešetřit vína / Spávat s Venuší / Vypískat Harlekýna / Nemyslit na duši / Někdo se vzmuží / a někdo ne / na spánek si dá růži / anebo se probodne...

František Halas

Místo úvodu:

Koláž o Karlově otci Josefovi a dalších postavách

Přišel ke mně do pokoje strýček Hanuš Vančura a prohlížel si moje obrazy. Líbí se mu „Cesta na Dubovku“... Strýček mi radí věci, které jsem už překonal. Chci dál, a ne sedět na fleku. Strýček vůbec je antikvární, ani Slavičkovi nerozumí. Chtěl by se mnou malovat – já mu ale vždycky uteču. Budu malovat podle sebe a svých majstrů. Tatíček přijel z Prahy. Vypravoval mi, že mluvil s adjunktem městského muzea dr. Štechem. To je ten, který přednášel zjara ve Valdštejnském paláci. Byl mi už tenkrát sympatický. Tatíček s ním mluvil o mém malování, o tom, jak zbožňuju Slavička, že chci do Hostišova atd. Pak se zeptal, neměl-li bych si počínat jinak. „I to – kdepak,“ odpověděl. Znal Slavička. Až přijedu do Prahy, musím s ním mluvit.

Karel Teige, deník, 27. srpna 1915

O svém otci, který byl dvojnásobným doktorem a zastával místo archiváře hl. města Prahy, mně svěřil, že měl smluveno se svým lékařem, aby mu dal ve chvíli, kdy bude jisto, že jeho srdce je už na konci sil, poslední injekci. Je nepochybné, že doktor nemohl splnit starému pánovi svůj slib, avšak stoický poměr k smrti, který vyplýval ze stanoviska pana archiváře, nám imponoval.

Vítězslav Nezval o Karlu Teigem a jeho otci v knize Z mého života

Později jsem se tázal historiků na smysl letopočtu, jenž mne poděsil, byl to úmrtní den alchymisty, jenž jsa hostem rabína Loewiho, zmizel onoho dne zanechav svou hlavu ve vitrině právě rok a den před velkým požárem židovského města ... byl to úmrtní den alchymisty, bylo to datum mého narození.

Vítězslav Nezval: Židovský hřbitov

V roce 1911 malíř Oskar Kokoschka vystavoval své obrazy v Karlových Varech. Tato výstava víceméně upadla v zapomnění. Uváděl ji Walter Serner, člen curyšského Kabaretu Voltaire. Serner zformuloval zásady dadaismu, které pak vydával za svůj nápad básník Tristan Tzara. Ve stejném roce začal ruský básník a futurista Vladimír Majakovskij studovat na moskevské škole malířství, architekturu a sochařství.

V roce 1911 vyšla kniha pražského archiváře Josefa Teigeho „Na Bílé hoře“, o české šlechtě, jejíž sobeckost a hloupost připravila porážku stavovských vojsk v rozhodující bitvě: „Jest jen náhoda, že úpadek nenastal již dříve, že Ferdinand I., který s jasně pojatým cílem razil Bílé hoře cestu, nedokončil této své snahy. Podle Josefa Teigeho z českých pánů obstál jen rytíř Václav Budovec z Budova, který se choval čestně a neintrikoval ve svůj prospěch. Po porážce na Bílé hoře odvedl svou rodinu do emigrace a sám se vrátil domů, aby hájil české korunovační klenoty. Hned po příjezdu do Prahy byl zatčen a na Staroměstském náměstí při popravě českých pánů stát jako druhý, hned za Jáchymem Ondřejem Šlikem.“

A z června roku 1911 pochází fotografie rodiny Josefa Teigeho, pořízená před jejich vilou v Neveklově, kam Teigeevi jezdili z Prahy na letní byt a kde Karel trávil většinu času, než začal studovat gymnázium v Křemencově ulici v Praze. Chlapec nenavštěvoval základní školu, jeho rodiče ho učili doma.

Fotograf rodinu rozestavil na schodišti před hlavním vchodem do domu. Na třetím schodu odzola stojí otec rodiny, drobný štíhlý pán v tmavých šatech. Podobné tmavé šaty bude celý život nosit i jeho syn Karel, při každé příležitosti, i do lesa na procházku. Historik a básník Zdeněk Kalista o Josefu Teigem, těžkém astmatiku, napsal, že „... už svým vzezřením – postavou sraženou pod průměr ostatních lidí a kolébající se dosti obtížně na rachitických nohou – se zdál jaksi odsunován z tohoto života a určen k práci v ústraní minulých století, byl významným historikem. ‚Základy pražského místopisu‘ Josefa Teigeho zůstávají podnes jednou z nejdůležitějších pomůcek pro badatele v dějinách českého hlavního města“.

Na fotografii je vedle historika jeho manželka Hana, o hlavu vyšší, silná žena s mohutným poprsím, které těsně obepínají šaty zdobené ornamenty na způsob lidového kroje. Muž má pravou ruku v bok. Levou rukou je zavěšen do své ženy. Divák má dojem, že nebýt podpory manželčiny paže, tak mužova levá ruka jakoby nějakým nedopatřením bude bezvládně viset těsně pod jejím vzdutým poprsím. Levou ruku má paní Teigeová za zády, její poprsí tak nabývá na síle. Na druhém schodu pod otcem sedí v námořnickém tričku a krátkých kalhotách jedenáctiletý Karel s popruhem přes hrudník. Jestli na něm visí šavle nebo poštácká brašna, divák netuší, neboť případný předmět je skrytý ve stínu. Chlapec má pečlivě ulízané vlasy a rovnou pěšinku, jako když střelí. Na žádné pozdější fotografii Teige tak vzorně upravený účes už mít nebude. Pod matkou, vedle tohoto kluka v námořnickém tričku, sedí jeho mladší sestra Jana, kterou všichni oslovují Hana. Vlasy má do culíků, navlékli ji do volných letních šatů se spoustou záhybů a volánů. Fotografie ji zachytila ve zvláštním pohybu: jako by z těch šatů chtěla vyplavat. Obě děti jsou bosé. A všichni na snímku – rodiče i děti – se tváří vážně, a poněkud nepřítomně hledí před sebe.

Na jiné fotografii z téhož dne pózuje na schodišti neveklovské vily už jen manželský pár bez dětí. Stojí proti sobě, menší Josef zaklání hlavu, aby se manželce mohl dívat do očí. Manželka Hana má obě ruce za zády. Pohled ze strany efekt mohutného poprsí zesiluje na nejvyšší možnou míru. Josef má levou ruku v bok a pravou rukou manželku s jistou graciézností objímá kolem pasu jako při tanci. A ona, vědoma si titěrné roztomilosti manželovy postavy a mohutnosti svého těla, které ji přivádí k odpovědnosti za sebe i za muže, se nepatrně usmívá a výzvu k tanci přijímá.

Jako dospělý muž se Karel Teige určitě někdy podíval na rodinné fotografie, pořízené v roce 1911 na schodišti před vilou v Neveklově, a jako obdivovateli amerických grotesek se mu musela vybavit scéna z filmu „Chaplin honí dolary“, kde se drobný Charlie potýká s Marií Dresslerovou, obří herečkou obdařenou stejně mohutným poprsím, jako měla paní Teigeová.

Na sklonku Rakouska-Uherska a v začátcích první republiky se stalo oblíbenou činností srovnávat podobu slavných i méně slavných osobností s hvězdami americké filmové grotesky. Zřejmě nejspěšnější postavou v tomto oboru se tehdy stal malíř Otakar Mrkvička, který se díky brýlím s kulatými černými obroučkami podobal Haroldu Lloydovi a přísný obličej bez emocí zase odkazoval k Busteru Keatonovi.

V Revolučním sborníku „Devětsil“ na začátku dvacátých let Teige napíše, že tuláka Charlieho považuje za největšího a nejslavnějšího ducha doby. Na obálce Teigeho knihy „Svět, který se směje“ bude montáž hlavy Chaplina v buřince a stafáže v pozadí, sestavené z cirkusového stanu, žirafy vyhlížející z okna maringotky, akrobatky a klauna.

S Chaplinem se Teige setká i v nečekaných souvislostech. Jeho milenka Eva Ebertová mu bude vyprávět, že básník Josef Svatopluk Machar, její biologický otec, si v armádě, kde působil jako generální inspektor, vysloužil pro své směšné vystupování přezdívku Chaplin.

Osud si s Macharem, jeho nemanželskou dcerou a Teigem vůbec zvláštním a nepravděpodobným způsobem zahrál. Dvacátého ledna 1916 si Teige poznámenal: „Jó, toho sprostáka a domýšlivce Machara! A já na Machara dnes dostal z češtiny pětku.“ Macharovu poezii student Teige odmítal číst, pětku si nechal dát demonstrativně.

Teige do své svaté trojice k Chaplinovi ještě zařadí Karla Marxe a Sigmunda Freuda.

Do knihy „Na Bílé hoře“, jejímž hlavním autorem je Josef Teige, napsal jeho přítel, historik Hanuš Kuffner, kapitolu „Bělohorská porážka, věrný obraz vojenských poměrů doby“. Kuffner, nadšený husitolog, byl také autorem knihy o tzv. čertově brázdě ve středních Čechách, kterou vyoral svatý Prokop s čertem

zapřaženým do pluhu. Tento populární historik vynikl i jako podnikatel: pod názvem „Kuffnerovo husitské vojsko“ dal vytisknout osm papírových archů, ze kterých se dalo vystříhat pětáosmdesát husitských bojovníků. Papíroví husité – Kuffnerův bestseller – se tehdy objevovali v českých domácnostech nejen za okny, ale i mezi postavami vánočních betlémů. Archy s husitským vojskem historik přivezl do Neveklova na hraní malému Karlovi. Ten všechny bojovníky pečlivě vystříhal a pak na zahradě jejich vily rozestavil bojovou formaci poblíž mraveniště s rezavými mravenci.

„Chtěl jsem namalovat Husa, apoteósu Husovu. Udělal jsem přesně pět čar a nechal toho. Musím si i sem, do Neveklova, nějaké věci Husovy opatřit a číst,“ poznamenal si čtrnáctiletý Karel do svého deníku.

„V „Čase“ je dneska jen samý Hus! Hus! Nejlepší naše povaha. Budu nejspíš husitou!!! Tatiček chtěl vydat nákladem Ústřední matice školské „Kapli betlémskou“. Topografie. Mělo vyjít dvojí vydání, vědecké a lidové. Ale při říznosti dnešní cenzury by zbylo jen několik málo řádků.“

V „Dopise otci“, který Franz Kafka napsal v roce 1919 a nikdy ho otci neodeslal (a ten si ho tudíž nikdy nepřečetl), popsal bolestné reflexe jejich dramatického vztahu. Dopis otci je někdy považován za klíč ke Kafkovu dílu. Bezmála všichni evropští avantgardisté v první půlce 20. století si nějakým způsobem vyřizovali účty se svými otci. Dělat moderní umění ve spolupráci s otci je podle nich totiž nemožné. Nové umění je možné tvořit jen otcům navzdory. Karel Teige patří k těm málo avantgardistům, který se svým otcem vycházel velmi dobře. V deníku, který si psal už od svých dvanácti let, otce nazýval tatičkem. Tatiček syna podporoval v jeho uměleckých pokusech: kupoval mu malířské potřeby a kunsthistorické knihy, zařídil předplatné německého modernistického časopisu „Die Aktion“.

Josef Teige absolvoval práva na pražské české univerzitě, pak pomocné vědy historické v Mnichově, a ve Vídni studoval v Ústavu pro rakouský dějepyt. Jako stipendista pracoval dva roky v Instituto austriaco di studi storici ve vatikánských archívech, kde se zabýval papežskou korespondencí s českými panovníky. A když se vrátil do Prahy, informoval se o dění ve světě především z italských novin „Corriere della Sera“, které odebíral. Italské noviny psaly o válce objektivněji než rakousko-uherské. Na konci srpna roku 1914, několik týdnů po začátku války, si Karel do svého deníku – po tatičkově předčítání z italských novin o ruské ofenzivě – poznamenal: „Těším se planou nadějí, že snad přece bude Trojspolek bit.“ Jenže „Corriere della Sera“ brzo přestal docházet, neboť Itálie vstoupila do války na straně Trojdohody.

V dubnu 1917 Josef Teige svému synovi slíbil, že jakmile skončí válka, vyrazí si spolu do Paříže. Prohlédnou si galerie a pojedou pozdravit českou

republikánskou vládu v exilu, zvláště prezidenta Masaryka. Během války si Karlův otec nepřipouštěl myšlenky na vznik samostatného českého státu, protože podle něj národ dostatečně nebojoval. Nicméně v roce 1917 si Josef Teige myslel, že se Masaryk stane českým prezidentem, ovšem v exilu. „Jak se těším do Paříže. Na velkoměsto, na moderní umění. Myslím, že ten výletek mi hodně zjasní duševní obzory. Ale ať žije naše republika!“ napsal Karel Teige ve svém deníku.

O přátelství a umělecké spolupráci Karla Teigeho a Vítězslava Nezvala historici umění píší jako o „zázračném křížení“. Teige graficky upravil knižní vydání Nezvalovy „Abecedy“ a doplnil je svými fotomontážemi záběrů tanečních figur Milči Mayerové, žákyň slavného choreografa Rudolfa Labana. Milčin manžel, architekt Jaroslav Fragner, později navrhl pomník na hrob tohoto velkého českého básníka na Vyšehradském hřbitově. Architekt na štíhlou žulovou stělu umístil Nezvalovu bystu od sochaře Otakara Švece.

Švec patřil k největším talentům českého sochařství. Před vstupem do expozice českého výtvarného umění dvacátého století ve Veletržním paláci je jako jakési motto celé výstavy umístěna Švecova futuristická socha motocyklisty a jeho stroje nazvaná „Zlatý paprsek“. Švec elegantně ztvárnil dynamickou souhru lidského těla a stroje ve vysoké rychlosti. Dalším sochařovým dílem, které zaujímá významné místo v dějinách české kultury, je dvojportrét Voskovce a Wericha, tvořený půlkami dutých hlav komiků, nalíčených jako do představení commedia dell'arte. (V sádrové verzi jsou vnitřky hlav nabarveny do zelena, což byla oblíbená barva surrealistů.) Když poloviční hlavy – anebo možná škrabošky či masky – položíte na hrnčířský kruh a roztočíte ho, získáte dojem, že jedna tvář vplouvá do druhé. Stejný efekt točícího se dvojportrétu komici V + W využili v závěru svých filmových komedií.

Třetím Švecovým významným dílem je právě Nezvalova bysta ze 30. let 20. století. Básníka a sochaře spojovalo přátelství z Osvobozeného divadla, se kterým oba spolupracovali. A také díla oslavující Stalina.

Švecův obří žulový pomník sovětského diktátora, Pražany nazývaný fronta na maso, stál nad Prahou ještě v době Nezvalova pohřbu. To bylo dva roky po slavném Chruščovově projevu, v němž odhalil Stalinovy zločiny. Sochař, jehož dramatické „potýkání se“ s největší tuzemskou sochařskou zakázkou dodnes vzrušuje romanopisce, publicisty i operní skladatele, ovšem spáchal sebevraždu několik dní před odhalením pomníku.

Švecův monumentální pomník nad Prahou zbourali až na začátku šedesátých let. Nápad, že by sousoší předělali (Stalinovi by mohli nasadit nějakou jinou, pokrokovější hlavu a celou skupinu hodlali z Letné přemístit na silnici

k letišti, kde by žulové postavy buď návštěvníky Prahy vítaly, anebo by se s nimi loučily), byl odmítnut. Sejmout diktátorovi hlavu a dát místo ní novou se ukázalo jako nadlidský úkol. V případě žulových pomníků hlava nejde jen tak vyměnit. Takže na Švecova Stalina museli nastoupit pyrotechnici.

Jedno Stalinovo ucho mělo bez úhony přežít výbuch sochy. Ucho pak posloužilo na jedné zahrádce jako bazének na lekníny. Tato zřejmě smyšlená epizoda ukazuje sílu pražského genia loci, které dokáže vtáhnout do své mytologie i ty nejméně pravděpodobné příběhy.

Herečka Lili Hodačová, Nezvalova milénka, ve svém autobiografickém románu vylíčila, jak básník obdivoval Chruščovovu odvalu, když odhalil generalissimův kult osobnosti, a jak si v souvislosti se svou básní o Stalinovi znovu prostudoval jeho horoskop, načež prohlásil, že to vypadá na hodně vražd.

Povrch Nezvalovy nazelenalé bysty na Vyšehradském hřbitově je zbrázděný stopami po tenkých pramíncích vody, které stékají po básnickově hlavě, obličejí a krku. Jako kdyby sochu pevně sevřela Praha svými prsty deště.

Jaroslav Seifert o své první návštěvě Nezvalova hrobu se Švecovou bystou napsal: „Při pohledu na ni zatajil se mi poněkud dech. Přivřenýma očima dívá se Nezval kamsi a na někoho a lehounký úsměv chvěje přitom jeho tváří. Znal jsem dobře ten jeho pohled. Tak se tvářil, když recitoval svoje verše. Tak se díval, když hovořil s ženami a pokoušel se vylákat z jejich očí přitakávající milostný pohled. A konečně byl to úsměv chvíle, kdy vyprávěl choulostivé erotické anekdoty.“

„Ale anekdoty vyprávovat neuměl,“ uzavřel Jaroslav Seifert své nezvalovské vyprávění ve vzpomínkách „Všecky krásy světa“. K básnickovu popisu situací, které úsměv Švecovy bysty může evokovat, lze ještě přidat Nezvalovo věštění budoucnosti ženám z čar na jejich dlaních. A jako Nezvalova bysta od Švece, která měla přivřené oči, se také mohl tvářit, když recitoval svoji básničku „Teige“ ze sbírky „Skleněný havelok“ o tom, že on a Teige „vypustili z jedněch úst / poetismus jak bengál hvězdy / tehdy žil ještě Marcel Proust / a dadaisté měli sjezdy“.

Jaroslav Seifert se nikde ve své knize ale nezmněl o tom, jak blízko k sobě na Vyšehradském hřbitově mají náhrobky dvou nejdůležitějších představitelů naší avantgardy.

Pár metrů od hrobu Vítězslava Nezvala, v severních arkádách obklopujících hřbitov, má totiž hrobku rodina Teigeova. Je tam pohřben pražský archivář Josef Teige i jeho syn Karel, teoretik umění, esejista, výtvarník a vůdčí osobnost české meziválečné avantgardy. To, že Teigeovi získali pro svou hrobku místo na tak významném hřbitově, má prozaický důvod. Karlův otec Josef se přátelil

s Antonínem Wiehlem, architektem a výtvarníkem, autorem zrcadlového bludiště na Petříně a jedním z tvůrců architektonické podoby Vyšehradského hřbitova.

Seifert se však občas chová také jako strážce tajemství. Učinil tak i v případě bolestných milostných příběhů těchto dvou vyznavačů volné lásky, Nezvala i Teigehe. Pomlčel o tom, přestože o nich dobře věděl. Seifert byl velký básník nadaný silnou empatií pro tragické osudy.

V roce 1921 vyšlo druhé vydání knihy „Na Bílé hoře“, jejímž hlavním autorem byl Josef Teige: „Jen náhodná situace mezinárodní – nikoli politická naše zdatnost – zadržela katastrofu tak jako nyní nepřírozená vlna papírových mírů nás vyhoupla na úroveň národů vyspělých. (...) Pokud se týče samostatnosti své, jsme způsobem netušeným obdařeni svobodou, jakou jsme měli do Jiříka Poděbrada. (...) Naše práce a duševní vyspělost musí i u největšího souseda a nepřítel vzbudit takové uznání, že bude považovati každý útok na nás vždy za nemravný. Musíme se státi lepšími než Švýcaři; to jest jediná naše spása. Jinak přijde poslední Bílá hora.“

„Největší dojem ze všech mých přátel, které jsem poznal v Devětsilu, na mne udělal Vladislav Vančura. Znal jsem několik povídek z příštího „Amazonského proudu“ a věty těch povídek, vzklenuť úchvatným rytmem, mě unášely jako hřbety mořských vln... v dobách „Pantomimy“ si dal ode mne znovu a znovu říkati báseň „Mireio 1923“...“ napsal ve vzpomínkách „Z mého života“ Vítězslav Nezval.

Někdy na začátku třicátých let seděl Nezval s Vančurou v prvním patře pražské kavárny Metro u velkého okna s výhledem na Národní třídu, plnou tramvají a aut. Vančura se chystal odjet na Podkarpatskou Rus, kde měl natáčet film „Marijka nevěrnice“.

„Podej mi ruku, třeba najdeme v tvých osudových čarách, jestli se filmem proslavíš...“ vybídl přítele Nezval.

Vančura, který nevěřil na hádání z ruky, mu ruku s ironickým úsměvem podal. Nezval si dlouze prohlížel spisovatelovu dlaň.

„S filmem to asi nesouvisí, ale zemřeš násilnou smrtí. Vidím to tady úplně jasně. Ale stejně bych kvůli Marijce Prahu neopouštěl.“

Když pak v čase heydrichiády Němci Vančuru popravili, rozloučil se s ním Nezval básní (publikoval ji samozřejmě až po válce). Autora „Rozmarného léta“ v ní srovnává s českými pány popravenými Habsburky po bitvě na Bílé hoře: „Byl jak pyšné citadely středověkých měst. / V jeho erbu bylo psáno jedno slovo: Čest! / Kořeny byl v zemi, květem na pomezí hvězd. // Čeští páni, všichni oni státi šlechtici, / kteří proslavili Staroměstskou radnici, / byli jeho rodní bratři, jeho dvojníci...“

Na jaře roku 1943 měl ve Spojených státech premiéru film „Hangmen Also Die!“ o atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha a o následujících represích proti českému obyvatelstvu v protektorátu. Film natočil podle námětu Bertholda Brechta německý režisér Fritz Lang, který vstoupil do síně slávy světové kinematografie díky svému expresionistickému sci-fi „Metropolis“ z konce dvacátých let. Expresionismus Teige a jeho družina nesnášeli, podle nich představoval protiklad jejich chápání umění a života.

Když se k moci dostal Hitler, Lang odešel do Ameriky.

Ve filmu z času heydrichiády jeho tvůrci velmi volně zacházejí s protektorátními reáliemi a historií. Mezi popravenými se objevuje i postava básníka *Necvala*. Nacisté ho nejdříve uvězní a pak zastřelí. Pomstí se tak za Heydrichovu smrt. Necvala si zahrál George Irving, kterého bratři Marxové obsadili do své proslulé komedie „Noc v opeře“. I když Lang ve filmu s historií zacházel hodně volně, určitě nechtěl do filmového příběhu zatahnout skutečného Vítězslava Nezvala. Už jenom kvůli tomu, že stát se předobrazem popraveného filmového Necvala by básníka Nezvala mohlo dostat v protektorátu do pěkného maléru. Už autor předlohy si nejspíš spletl Nezvala s Vančurou. Vždyť se také o Vančurovi po jeho popravě na Západě psalo jako o básníkovi. Langův film u nás nikdy nebyl promítán v běžné distribuci. Ale Nezval se o filmu s Necvalem určitě dověděl, přestože se o něm nikde nezmiňuje. Asi si v tu chvíli vzpomněl na svůj horoskop, který mu roce 1923 vypracoval dramatik a astrolog Jan Bartoš. Nezvalovi v něm předpověděl, že nezemře přirozenou smrtí: „Váš tělesný organismus je silný, ale radím Vám opatrnost: i ta Vaše mediálnost je pro Vás nebezpečím. Hrozí Vám choroby nervové, velmi temné, velmi zákeřné – zemřete za zvláštních okolností, sotva smrtí přirozenou.“

Po válce Nezvala občas napadlo, že na střílnici v Kobylisích, kde Vančuru popravili, zemřel vlastně on také. Na čele mu přitom vždycky vyvstal studený pot. Američané o tom přece natočili film. A položil si otázku: Kolik mám životů... tři?

„Repertoár dada je na zeměkouli velmi obsáhlý a zejména hojně jsou poklady v naší milené vlasti, ovládané Kocourkovem. Všechn snobismus a puritanismus je dada. Všesokolský slet je dada. Destinová, zpívající sokolíkům na Vyšehradské skále, je dada. Architektura Riunione Adriatica v Praze je dada. Katedrála Vasila Splašeného v Moskvě je dada. Kostnice v Sedlci je dada. Anglická tradičnost je dada. Památník odboje je dada. Politika Viktora Dyka je dada. Dr. Karel Kramář je dada. Vatikán je dada...“, napsal Karel Teige v esejí „Svět, který se směje“, první části dvoudílného cyklu „O humoru, clownech a dadaistech“.

Přidejme ještě několik pasáží z repertoáru dada, předznamenávajících některé události, které souvisejí s mladým Karlem Teigem: